

A SZÉPSÉG, A RUHA MEG AZ OTTHON

Írta: MARKOS GYÖRGYNÉ

Az ember vágyik a szépségre. Az ember keresi a szépséget. Az embert boldogítja a szépség. Boldogítja, ha bírja, boldogítja, ha csak látja. Mi ez az emberben?

Törvény-e, mert közös e föld állati és növényi lakóival? Csak állati és növényi?

Hát a kristályok a föld méhében, hát a Detonata bazalt-orgonája. Az ásványnak is megvannak szépségábrándjai. És a hópihéek csillagképletei — a párák szépségjátéka ez. Valóban, itt e bolygón minden áthat a szépség vágya, a szépség valósága.

De egyedül az ember éli át gyönyörét a gondolat öntudatában. Az ember, aki a rénszarvas és mammut rajzával kezdte a barlang falán, tarka kagylóval és viráglüszérrel öndíszül, de máig raffinált telhetetlenségében földet és eget kiaknáz. A rádiózó ember a történelem összes stílusait, a természet minden motívumait, lehetőt és képtelent alkalmazza és mikor a szépséget kergeti, tud még lenni gyermekded és ártatlan, de eljutott a beteges perverzitásig és amilyen fenkölt, époly triviális, — bűnös vagy eszményi.

Ez mind az emberben is rejlő ősi, kiapadhatatlan szépségakarát. De mert kezdettől fogva enyhületet, vigaszt is jelentett a szépség az emberféreg küzdelmes létében, azért van az, hogy a jelen embere szinte betegesen hajhássza a szépséget. Felzaklatott idegrendszere követeli és túlfűtött agyában önmagát is vágyik glorifikálni.

A szép ember jelszó. Faktor az érvényesülés útján. Jó üzlet is! Halászik benne a kuruzsló, tollforgató, raffinálja a sport, a higiéné, a technika boszorkánysága, a kémia esodája.

Már a görögök is kultuszt esináltak a szép emberből. De az másként volt, mint a XX-ik században. Nem annyira gyakorlati. A görög az emberi szépséget helyezte koronának a művészet tetejére. A modern ember az egyéni szépséget a mozivászon háttérével tömjénezi. Azért ez így is biztató tünet ama sokféle deliriumban, melyben a háború utáni társadalom hanykolódik.

Kivezethet ez valahová, ahol az ősi forrás gyógyít; a mindenütt jelenlevő szépség meg nem romolhat. Csak a társadalmon belül van az, hogy időnként istenül, vagy erjed.

Most aztán, aki nem lehet személyében szép emberpéldány, legalább szép ruhákra törekszik. És ezt ezredévek óta nem egyszer az örületes tékozlásig felfokozta már a homo sapiens is, ámde demokratizálva ez még eddig nem volt soha.

Ezt most produkálják először az európai márkás civilizáció területein. Ebben az általános, nemzetközi igényben a művészi elem sok százalékkal jobb, mint volt a XIX-ik század második felében, de azért csak most is a divat bizonytalan kegyeitől függ. Pedig a divat zsarnok ugyan, holott maga is rabszolga, üzleti érdekek igazgatják a háttérben. Vannak ugyan vérbeli művészek alkalmazva divatot kreálni, de ezeknek számítani kell bizonyos tőkeérdekek parancsaival, titkos börze ösztökéli vagy visszatartja a tervezőt. Így is marad ez egyelőre, a tiszta művészi szempont csakúgy, mint a józan célszerűség számba se jöhetnek a világgyártás és kereskedelem érdekei mellett. Ezt csak a fogyasztók szuverén fellépése törhetné át. Ha majd nemesak a jóléltözködés lesz demokratizálva, hanem az egyéni judicium is az ízlés terén. Ezt a nőktől várjuk, mert továbbra is az eleganciát oroszlátrészben ők képviselik. A nők pedig egyelőre meghatóan engedelmesskednek minden divatnak.

Azért aztán az öltözködésben fel-felbukik a művészi szépség, de állandósága nincs biztosítva. Pedig kétségtelen, hogy mióta az ember letett a kimeríthetetlen sokféleségű, de mindig művészi hatású nép- és nemzeti viseletekről, és letett azokról éppen a fordulókön, hol szellemi fejlődése a régebbivel szemben aránytalanul gyorsabb iramba szökik: ez a modern agyú ember saját megjelenését ruha dolgában méltóan csak akkor kezelné, ha a célszerűt és valódi művészt kultiválná. Ebben nem okozhat zavart relatív felfogás. A ruha legyen célszerű és a test szépségét kifejező.

Célszerű: klímához, évszakhoz, életmódhoz és alkalomhoz mérten.

Kifejező: vonalaiban, színeiben az egyén színtípusaival harmonizáló. Ezen belül merje kiki megjelenését függetlenül alakítani.

A szépség vágya az énről kiterjed a miliőre. Az otthonra.

E szó: otthon, oly fogalom, mely világnézetek keresztüztüzebe jutott.

A szociális állásfoglalás egyik sarkalatos vitapontja.

Az embersors kibékítő nyugvópontja volt el-
eddig, de mióta az osztályok utolsó mérkőzése
megindult, az alsó forradalom feldúlásra ítéli az
otthont, a keresztény szellem pedig azzal a meg-
győződéssel fegyverkezik védelmére, hogy az ott-
honnal áll, vagy bukik az emberiség etikai jövője.
Azért már nem csupán gyermekemlékeink édes
színtere; nem csupán az igazi osztályrész a
magántulajdonból; már nem csupán a család
továbbfejlődésének fészke, a lugas, melyet Ádám
és Éva épít a közös életre: az otthon már
az egész keresztény világszellem szimboluma.
Legyen hát szép a mi otthonunk. Elsősorban a
magyar otthon.

Csak meg ne torpanjunk, hogy éppen most
kevés a tehetőségünk erre. Az otthon szépsége
nem az anyagiakon múlik. Az ízlés itt operál-
hat egészen egyszerű alapon. Mert az egyszerű
lelket ölt, ha lélek rendezzi.

Sőt. Az otthon szépségét a művészi szempont
mágában meg sem oldhatja, vagy esetleg inkább
a tervező művész lelkét reprezentálja és a tulaj-
donosok csak laknak benne. Egyébként az ilyen
otthon, mely egy művész íróasztalán születik meg
az utolsó gombig, ez a mai szemhatárunk fölött
áll. Olyan ez, mint egyesek dús lakomája ebben
a szépségsóvárgó, kiéhezett társadalomban. Mert
az otthon szépségét kellene demokratizálni csak
igazán, most mikor rettegő hűséggel sietnénk
megtartására.

Az otthon szépségét, artisz-
tikus hangulatát valami fluidum közvetíti, és minden esa-
ládbankülön van és ez elsősor-
ban a nő lelkiségéből árad. Rien

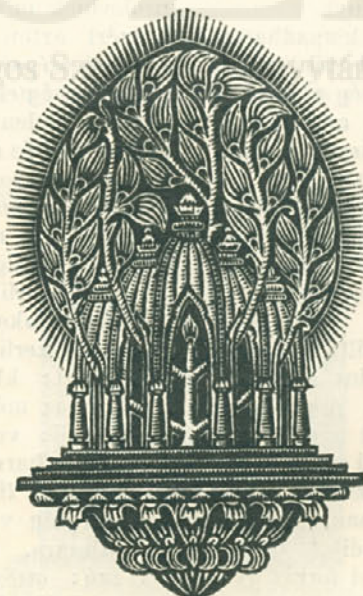
ne ressemble plus á une femme que sa chambre. Ezt
ráilleszthetjük az egész otthonra. De először is
azt óhajtom leszegezni, hogy a legkisebb, a leg-
szegényebb otthon is idetartozik. És egy hímzett
kendő, néhány eszerép, nyíló virág egy tiszta
függönyös napsugaras ablakon — szépség.

Oh, hiszen mi szép volt röviddel a háború előtt
még a magyar parasztház belseje! A középosztály
lakásaiban bizony sok volt olyan, ami csak cifra,
hanem a meghittség, a biztos élet nyugalma meg-
aranyozta, az a meleg jómód, melyből úgy ki
lett zavarva értékes középosztályunk.

A proli-otthon volt előbb is, ma is szépség
dolgában a legmostohább. Most pedig az anyagi
depresszióban kevesen bútoroznak be új otthont,
azt is jobbára ú. n. antikkkal teszik, a nemesebb
textiláru is kivételes és így egyelőre az otthonok
szépítése a nippre és kézimunkára szorítkozik.

Az pedig hajmeresztő, hogy mi kerül itt
forgalomba, ennek kihatását lekiesinyelni nem
szabad.

Orison Swett Marden mondja, aki egy tucat
könyvben, melyek milliószámra forognak Ameri-
kában, annyi emberszeretettel folyton is demonst-
rálja, hogy az emberi gondolatnak mekkora
alakító hatalma van. A jellemre, az egészségre,
a sorsra. Minden röpké gondolat nyomot hagy
bennünk és az egész környezetben. Ily észrevét-
len nyomok megismétlődve barázdák, völgyek,
szakadékok lesznek, vagy hegyeket raknak össze
porszemekből. Ez a hatalom
titka önmagunkon belül. Én
hozzá szeretném tenni e mar-
deni gondolathoz, hogy a sze-
münk a gondolat szolgája és

Kner Albert.

Újabb magyar fametszetek. — Neuere ungarische Holzschnitte. — Gravures sur bois hongroises nouvelles.

nagyon kellene vigyázni hogy rossz szolgálatokat ne tehesen.

Ami napról-napra látunk, azt megszokottan bár, tudat alatt folyton szemléljük, így alakít az folyton sorsunkon. Az otthon tárgyai!

Aki Budapesten az üzletes utcákon végigmegy, hogy kritika tárgyává tegye az olesőbb nippes-üzleteket és leginkább a gombamód szaporodó kézimunkaüzleteket, az elbúsul, mire a belváros, körutak stb. e fajta kirakatait megsemmisít. Ha pedig e kirakatoktól elfordul, belebotlik egy cifra madárba, a mezőkövesdi asszonyba, ki két karján kitergetve, kosarára rácsüngesztve, égre kiáltó brutális tarkaságokat cipel és árusít. Vagy ott áll a hoteljeink halljában és az idegeneket elárasszja ezzel a Hungarianf olklore-ral; a magyar homlokra pír száll láttára.

És ott van ez a rikító holmi a házmesterlakástól kezdve a társaságbeliek szalonjáig. Hanem legújabbán felveszi vele a versenyt népszerűségben a — gobelin. Mert annak gúnyolják azokat a lélekforrázó képeket, melyek az ölebet, Hero és Leandert, vagy tájképet, vagy Madonnát ábrázolnak petit-point-nel kimesterkélve. Némely üzletes tucatszám kiaggatja a ház falára a bolt körül. És volna egy kézimunka-lapunk, mely sok szép ígéretet tett indulásakor úgy a magyar stílusnak, mint általában a művészi nívónak, most pedig lépve szőnek ingyen gobelin-képet ajánl és ad, amihez a nemzetnek egy híres művésznője túlságos jóindulattal tűrte, hogy reklám gyanánt lefényképezzék, amint egy ilyen jutalmi gobelin-tájképen a tűvel vészkedik.

Mit ér az, ha néhányan — talán többen, mint ahányan egy szobában elférnek, mondjuk annyian, hogy a Vigadóban elférnének, kétségbeesnek ezen, mert szívük forróbban ver a magyar népművészetért, a magyar iparművészetért, a szépért, tisztult fogalmak szerint, és a magyar otthonért . . .

Ha visszatekintünk az 1885-i országos kiállításra és arra az óriási eredményre, melyet azóta a magyar iparművészet itthon és külföldön elért; ha megemlékezünk az ugar felszántóira, arra,

hogy mekkora nemes, önzetlen, lelkesült energia hozta létre ennek a 40 évnek óriási sikereit; igaz, hogy a háború ezeket a területeket is feldúlta és romok eltakarításán kellett újra fáradozni és eszméket egészen újból elindítani és igaz, hogy katasztrófa után a lélekzetvételeen kellett a nemzetnek kezdeni. De talán annál kevésbé lehetünk elnézőek az otthont díszítő iparnak ízléstelensége iránt. Mert először is ez nem a mi iparunk, ez utolsó darabig behozatal, tehát az erkölcsi kár mellett fennáll az anyagi. Másodszor, mert emiatt leszorul a piacra annyi végzett, jeles iparművészünk fiatal gárdája. A mezőkövesdi barbárságok igaz hazaiak, ámbátor Budapesten gyárilag készülnek, de miattuk elzüllött népiparunk egyik fényes fejezete: a régi szép mezőkövesdi népművészet.

Hordjuk hát máglyára a Dunaparton a gobelineket, miegyebeket, aztán gyujtsuk fel. A rossz nippeseket el lehetne küldeni Romániába, a Regátba. Itthon pedig valósítsuk meg végre a chamber of horrors-t, az ízléstelenségek népfelvilágosító múzeumát.

Magyar otthon-hetet is lehetne rendezni, annál a hangsúly a kevés pénzen megvalósítható valódi szép otthonra esnék.

A magyar rádiót is állandóan fel kellene használni, mert habár a szemléltető oktatás elesnék, mégis kiszámíthatatlan jó hatása lenne annak, ha pl. az Iparművészeti Társulat ízlésfejlesztő előadásokat adna a Studióban. És ez a vidéken is ébresztgetné a sok jó magyart, főleg jó magyar asszonyt, aki jóhiszeműleg vásárolja össze a sok selejtes, külföldi esecsét. Arra a külföldi ú. n. balkáni árucikre pedig horribilis adókat kellene kivetni.

A leányiskolák tanterveikhez pedig sürgősen kérjük az ízlés tanítását, de miként az egészségtant valódi orvosok tanítják, úgy valódi művészek oktassák ki a fiatal lelkeket arra hogy mi nem szép.

Ez a preventívmentés.

Mert minden teremtetett ember ősi jussa a szépség és mikor elérkezik hozzá, jobb és boldogabb ember lesz általa. És nem kell féltetni otthonát a felforgató satanizmustól.

Gara Arnold fametszete.